

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 11. de Divisione Gratiae sufficientis & efficacis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

justificans, sit Spiritus Sanctus, à cuius motu homo justificatus ad dilectionem DEI & proximi incitatur, quod hæcenus frustra Bellarminus oppugnavit, multis & hic contradictionibus laborans, & non semel arma contra seipsum ministrans, quod & sequentia docebunt. Dum enim nunc circa rationes in contrarium solvendas occupatur, ut plurimum respondet cum minimo partis adversariae damno, immemor eorum, quæ antehac ipsemet pro Lombardi sententia & in eius favorem scripserat optimè. Nimirum ad primam objectionem fatetur, quia negare non ausus est, DEUM verè, propriè & absolute dici posse charitatem, *etsi non quæ nos cum diligimus, sed quæ nos ipse diligit.* Atqui hoc non est contra Lombardi sententiam à semet ipso explicatam, dum cognovit, *cum non fuisse tam rudem & hebetem, ut existimaret, actionem diligendi, quam nos producimus, esse Spiritum Sanctum &c.* quo ipsum ab omni errore & absurditate liberavit; cuius utriusque reum post eum voluit convincere. Ita, quod ad objectionem secundam respondet, charitatem, quæ diligimus, non esse DEUM, sicut illa, quæ diligimur, sed ita vocari & adpellari, *quia sint inseparabiles*; ad explicationem sententiæ Lombardi pertinet, eamque potius excusat, quam accusat, aliquibus insuper similitudinibus illustrans egregiè. Eadem ferè ratio est responsi ad objectionem tertiam, dum inficias ire non potuit, charitatem increatam esse DEUM, utpotè ens summè bonum, & quo nullum est melius, imò à quo & solo quidem omnia verè bona suam habent originem, sicut in genere donorum, quæ à DEO in hæc vita percipiuntur, charitas occupat primatum, respectu videlicet proximi, de quo ex Augustino ad classicum Pauli locum quæstione proximâ sufficienter est actum. In responso ad objectionem quartam videtur Bellarminus omninò extra se raptus fuisse, adeò confundit charitatem habituales cum actuali, ut, ubi negare debuit, Augustinum agere de actuali, nisi & hic sibi met ipsi contradicere voluit vel scribere, id adfirmet, & è contrario, ubi Augustinus agit de habituali, (rectius, passivâ) ipsum scribat agere de actuali, perpetuo spiritu Vertiginis circumactus & agitatus, dum videlicet, quod refutaret, non habuit, adeoque quid scriberet vel sentiret, ipse nescivit. Augustinum miris torquens modis, quod accidere aliter non potuit ei, eam impugnantem sententiam quasi erroneam, quam explicatione commodissimâ non tolerabilem modò, ut & ipsimet Scholastici hodiè solent loqui, satis probabilem fecit, & quod ex hæcenus dictis constat, Augustini doctrinæ per omnia consentaneam, imò, quod insuper & primariò attendendum, è fonte S. Johannis Apostoli immediatè haustam.

CAPUT UNDECIMUM,

De

Divisione Auxilii vel Gratiae specialis in sufficientem & efficacem.

PRætermissâ divisione Gratiae gratis datæ & gratum facientis, utpotè Scholasticis propria & Augustini seculo incognita, adeoque in Ecclesiæ gremium ob ipsam novitatem, & quæ sequitur exindè, ab ipsâ fidei in S. literis fundatæ analogia distantiam examinis prolixè ab aliis suscepti hic non indigam; ad eam progredimur rectà, quæ est in sufficientem & efficacem. Quam etsi Bellarminus adstruere laboret partim contra Calvinianos solam efficacem exclusâ sufficienti, partim contra Pelagianos sufficientem tantum sine efficaci defendentes, nullâ Evangelicorum mentione facta; tamen quia in admissione gratiæ utriusque eorum explicatio cum Papæ convenit minimè, ratio differentiæ indicari debet omninò, & quidem ex Augustino, cuius autoritate hic etiam abutitur Bellarminus, quod breviter ostendendum venit, ne cui imponat augustissimi Doctoris sententia minus dextrè proposita & explicata. Ita autem circa hoc negotium procedit: Sufficientem gratiam, sed non efficacem in illis verbis: *Ad illam Cœnam, quam Dominus dicit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, nec illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur.* Itaque nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt, nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in illorum liberâ voluntate. Propterea, etsi quisquam sibi tribuit, quod vocatus venit, non potest sibi tribuere, quod vocatus est. Qui autem vocatus non venit, sicut non habuit meritum præmii, ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit. Et ibidem adferit, Pharaonem antequam induraretur, fuisse vocatum, & potuisse venire, sed quia noluit, meruisse

uisse obdurationem. Bellarminus subjicit pro more, ex hoc testimonio habemus duo, *unum* non omnem vocationem esse efficacem, quia multi vocati non veniunt; *alterum*, omnes vocatos habere sufficiens auxilium ad veniendum. Nam idem puniri eos iuste dicit Augustinus, qui vocati venire negligunt, quia venire poterant, cum esset hoc in eorum liberâ voluntate, ut venirent, aut non venirent, posteaquam per vocationem divinam veniendi vires acceperant. Nam quod vocatio, interna videlicet, sit gratia quædam, & vires præbeat voluntati, idem Augustinus docet clarius, cum sic ait, *Noluit Esau, & non cucurrit, sed & si voluisset, & cucurrisset adjuvatio DEI pervenisset, qui etiam vellet currere vocando præstaret, nisi vocatione contemta reprobus fieret. Aliter enim DEVS præstat, ut velimus, aliter præstat, quod voluerimus. Vt velimus, & suum esse voluit, & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo. Quod autem voluerimus, solus præstat, id est, posse bene agere, & beate semper vivere.* Hic audimus, addit Bellarminus, DEUM vocando præstare, ut velimus & curramus, & nostrum velle Dei esse & nostrum; Dei vocando nostrum sequendo. Hic etiâ videmus ex Augustini sententia, Esau potuisse velle & currere, & tamē non voluisse, & non cucurrisse, ac per hoc habuisse gratiam sufficientem, sed non efficacē. Idem aperte docet alibi, scilicet, *omnes iustificatos posse perseverare si volunt.* Habemus igitur in Augustino, ita pergit Bellarminus, gratiam sufficientem. Ostendamus etiam nunc gratiam efficacem, de qua hunc in modum scribit: *Vt Paulus de Cælo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia DEI erat sola, quia eius merita erant magna, sed mala.* Et alibi, *Hec gratia à nullo cor de duro respuit; idē quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Iterum alibi dicit, *electis non solum dari, ut perseverare possint, si velint, sed etiam dari, ut velint, & certissime perseverent.* Post hæc Augustini testimonia subiungit rationem ad confirmandam gratiæ sufficientis & efficacis distinctionem sequentibus verbis: Nam si non detur aliqua verè sufficiens gratia, tria sequuntur incommoda. Primum, quod homo primus non suâ cecidisset culpa. Nam non habuit efficacem gratiam ad perseverandum, non enim perseveravit. Vel igitur habuit gratiam sufficientem, quâ posset stare, vel non habuit. Si habuit, est, quod nos dicimus; si non habuit, certè non suâ cecidit culpâ, ut Augustinus rectè colligit. Non enim culpæ adscribi potest, quod nullo vitari potuit modo. *Alterum*, quod videbitur DEUS amicos suos deserere, antequam deseratur ab eis. Nam cum iustus aliquis peccat, certè non habuit efficacem gratiam ad resistendum peccato; si enim habuisset, utique non peccasset. Quod si ne quidem habuit sufficientem, quâ posset resistere, quomodo non fuit desertus à DEO, antequam ipse desereret Deum? Absurdum esset autem, amicos DEI necessario destitui adjuvatio, antequam ipsi cadendo deserant DEUM, testatur Augustinus. *Tertium est*, quod nemo verè poterit dicere, se non fecisse tantum boni, quantum potuit, ne ullus se reprehenderet merito, quod gratiæ DEI non sit cooperatus, quantum potuit & debuit. Nam si nulla sit efficax gratia, nulla erit gratia, cui ulla ex parte unquam resistatur, ac per hoc unusquisque nihil unquam minus ager, quam id sit, ad quod cum gratia divina movet. At certè sancti omnes ipsi se negligentiae & ignaviae solent accusare, ac se non cooperatos esse gratiæ, ut par erat, cum gemitu confitentur. Jam verò præter gratiam sufficientem dari etiam efficacem gratiam, vel unico argumento illo confirmari potest, quia sublatâ gratia efficaci tollitur fundamentum divinæ Prædestinationis. *Prædestinatio enim*, uti Augustinus ait, & *Gratiæ præparatio*; *Gratiæ verò ipsa donatio.* Bellarminus subsumit, At præparatio gratiæ sufficientis est communis etiam reprobis. *Deinde*, Prædestinatio non est sola præparatio, sed præsentia & præparatio beneficiorum DEI, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur, ut idem Augustinus docet. Novit igitur DEUS, quædam esse beneficia, quibus aliquis infallibiliter liberabitur, & præparat ea, si ad numerum pertinet electorum. Illa autem est efficax gratia, per quam aliquis infallibiliter liberatur. *Hec iterum Bellarminus*, de quibus quid ex Augustini sententia debeat haberi, repetenda veniunt, quæ suprâ ad caput hujus libri tertium de hac divisione ex *Hülsemanni* observationibus ad Augustini mentem sunt adducta & lectori veritatis studiose commendata, *partim* circa necessarium discrimen inter auxilium & gratiam, quod Bellarminus in hujus quoque capituli inscriptione, sicut alias, non attendit, nec ab aliis scriptoribus Papæis contra debitum & non sine maxima confusione observatur, *partim* quoque circa oppositionem gratiæ sufficientis & efficacis, quæ tamen nec in scripturâ S. nec ab ipso Augustino, de cujus autoritate nunc agitur, inter se opponuntur,

lib. 1. ad
Simplic.
quæst. 1.

de Cor.
rept. &
Grat. c. 7.

de Grat. &
lib. arb. c. 5;
de Prædest.
Sanct. c. 8.
de Cor.
rept. &
Grat. c. 12.

de Cor.
rept. &
Grat. c. 9.

de Nat. &
Grat. c. 26.
Tract. 2. in
Joh.

de Prædest.
Sanct. c. 10.

lib. II. de
Bono Pet.
sev. c. 14.

naturæ, eo videlicet sensu, quasi aliqua gratia DEI sit sufficiens, imò etiam insufficientis, quæ non simul sit efficax, suo videlicet modo, nimirum, ad gratiam maiorem & uberiorem consequendam, atque id ordinis illius ratione, quem in Conversione hominis observare DEO ex liberrimæ voluntatis beneplacito visum est, ut à gratia ad gratiam, ab unâ ad aliam, à præveniente ad operantem, ab operante ad perfectiorem, à perfectiorem demùm ad cooperantem, (per quam ipse homo etiam Spiritui Sancto cooperatur, non quidem in ipso Conversionis actu, sed conversus jam atque justificatus, in actibus quotidianæ renovationis & studio operum bonorum, quasi fructuum fidei salvificæ) fiat progressus, accommodatissimâ methodo & ordinatissima; cui qui se subicit per gratiam præventus & præoccupatus, à qua sufficientes ad plus ultra eundem vires conferuntur, neque se ultrò eidem opponit, verum patitur à DEO sibi porro benefici, non habebit causam vel de in sufficientia, vel de inefficaci gratia contra DEUM quasi salutis suæ minus cupidum aut invidum, minime autem quasi absolutum & hinc injustum reprobatores conquerendi, sed potius sentiet quotidiana gratiarum à DEO augmenta, donec è subjecto vel pro diversitate considerationis objecto merè passivo, fiat quoque activum, ac inhabitantis gratiæ documenta coram hominibus in aperta luce possit edere, ac fidem operibus bonis demonstrare. *Vbi tamen notandum est*, Evangelicos non omnino repudiare hanc divisionem gratiæ sufficientis & efficacis, si nimirum ad fidei analogiam explicetur, uti præter alios accuratissimè explicavit D. Dorscheus verbis sequentibus notatu dignissimis: Divisio hæc ita explicari potest, ut sit tolerabilis & bona, si per gratiam sufficientem ipsum beneficium adfectum specialis gratiæ ad hominum conversionem directæ, & sincerissimâ operosaque agitatione & variorum mediorum ordinatione contententis intelligamus, qui adfectus DEI beneficis est universalis & ad omnes homines dirigitur, certo tamen ordine DEI sapientis; si insuper per gratiam efficacem intelligamus ipsam exertionem & motionem gratiæ divinæ specialis talem, quam non excussit aut repudiavit pertinax peccator. Aut si per gratiam sufficientem ordinariam intelligamus gratiæ divinæ administrationem in regno gratiæ, per gratiam efficacem verò extraordinarios & non communiter usitatos divinæ gratiæ motus aut gradus, quos hominibus quibusdam singulariter dispensat & ita insigniter adfundit DEUS, ut miraculo quasi conciliantur cum DEO. Atque hoc sensu locum habere potest hæc divisio gratiæ, non autem sensu pontificio, & quo Bellarminus cum cæteris plerisque eam sumit. Dico, cum cæteris plerisque, non tamen omnibus. Idem namque Dorscheus ibidem & alibi, ubi, quæ in interventione contra Bellarminianam explanationem scripserat, ab exceptionibus Cornæi defendit, meminit quorundam in Papatu scriptorum, qui Distinctionem hanc ita intellectam statuerunt esse insufficientem, inutilem, à sacris literis, Patribus, Conciliis & ratione alienam, nominatim Osarii Sylvensis Episcopi, Delphini ex ordine minorum Theologi, Bentii, Theologi Patavini; quorum vestigia non ita pridem Iansenius Iprensis pressit, ita tamen, ut non immerito è castris Scholasticorum in Calvini & reformatorum castra transitum fecisse à suis Antagonistis fuerit accusatus, hoc tamen cum fructu & emolumento, ut post citatos dissentientes ansam præbuerit & occasionem subtilius simul & aliquantò accuratius hanc distinctionem explicandi, quam antehac erat factum à plerisque. Inter alios certè Petavius ex professo hoc agens, & Iansenio tanquam novi dogmatis antesignano se omnibus opponens viribus, aliqua notavit, quæ utut non omnimodam, aliqualem tamen emendationem in melius factam discriminis emollitionem præ se ferre videntur. Hortum debet referri, quod hanc gratiæ divisionem, uti vocat, Scholarum usu tritam, dicit esse non generis in species sed ejusdem speciei secundum accidentia distinctionem; neque aliam esse sufficientis, quam efficacis naturam sive essentiam, cum una eademque gratia sit sufficientes ex se & efficax. Quippe, addit, omnis efficax eadem & sufficientes est, & quæ efficax non est, (rectus, non videtur) ac tantum sufficientes est, ex accidenti non habet effectum, quem per se cuique potest & parata est exprimere, nisi libera consensio (rectius, dissentio) voluntatis obstitueret. Et aliquibus interjectis: Neque propterea dispar ac dissimilis est sui natura gratiæ, sed eadem prorsus est, sive consentientibus nobis habeat effectum, sive dissentientibus eo careat. Ita enim caret, ut utrobique sufficiat, & ex se se sit idonea ad opus perficiendum; nec ut agat reipsa, id, cuius causa datur, requirat a

Pentad.
Disp. 9.
§. 21.

Anticorn.
c. 36. §. 16.
pag. 525.

Tom. I.
Theol.
Dogm.
L. X. c. 16.
§. 2. & 3.

liud

lud, quam voluntarium nostrum liberumque consensus, sine quo gratia est ipsa quidem, & sufficiens gratia sed non efficax, nimirum demonstratur. Circa Augustini in hac quaestione auctoritatem monet observandum, Augustino de eâ agenti locis à Janzenio citatis non solum de gratia Christi, sed de ejus etiam effectu necessarium sermonem ac mentionem fuisse.

Ita enim sese res habeat, inquit; ut compluribus istis in locis, in quibus de gratia Christi disputat, vel contra Pelagianos exercere nominatimque certet, vel in eorum hæresin intendat animum, vel denique res ipsa & instituta orationis argumentum de gratia effectu eum aliquid dicere impellat. Conversiæ statim inter Pelagianos & Augustinum sequentibus exponit verbis: In causa Pelagiana hujusmodi versabatur controversia, quod isti heretici Institutam & sanctitatem, ac gloriam demum adipisci homines putarent industria suapte ac viribus naturæ sine adjumento gratiæ; sanctos inquam Deoque gratos fieri & esse re ipsa, nec posse tantum esse, dicebant Pelagiani, viribus suis homines, contra quos contendens Augustinus, & gratiam atque ejus necessitatem usumque commendans, non quid illa posset, sed quid re ipsa faceret in nobis, debuit predicare, ut, quemadmodum adversarii, quid naturali & insita virtute sine gratia fieret re ipsa, testimoniis scripturæ & exemplis adstruebant, sic ipse vicissim, quid non nisi per gratiam Christi in nobis operaretur DEVS, iisdem ostenderet argumentis. Post aliqua subiungit, Hanc esse statum controversiæ, ac pro gratia Christi adversus illos hereticos Augustinum disserentem eò vi ac casu disputationis abductum fuisse, ut agendum ipsi foret de eò, quod re ipsa & actu in hominibus efficit gratia, non quid efficere tantummodo possit, ex omnibus libris illius potest intelligi, quos de eò argumento edidit quam plurimos. Et ubi hoc uno & altero Augustini loco confirmare admissus est,

§. 12. inserens notanter, Augustinus nec quidem ipsam fidem aliunde, quam à gratia divinâ derivari in homines tribuere concedit, ad lectoris iudicium provocavit, scribens: Quis igitur non videt, Augustinum gratiæ partes contra Pelagianos propugnantes non disserere de eò debuisse, quod illa potest, & ad quod agendum habet vim & potestatem, sed de eo, quod re ipsa facit, hoc est, de ipso actu & actione, non de possibilitate. Et iterum: Augustinus gratiam Christi cum ipso effectu coniungit, imò per hanc designat illam & explicat, quod voluntas bona sive volitio a gratia tanquam à causa proficiscatur, & propter istam dicitur illa, ad eamque referatur. Unde merito per bonum definitur actum, cum aliquando gratia per sese spectata non nisi divina, id est, potentia, ut vulgo dicunt, effectum suum, hoc est, consensionem voluntatis nostræ contineat. Poterò, Ex totâ Augustini disputatione cum Pelagio illud evidens est, gratiam Christi in quâdam possibilitate ab eo statui; plurimumque novos hallucinari Theologos, dum istam Christi gratiam non in divina, id est, possibilitate statim esse, sed in actu ipso, vel actuali; ut sic loquar, efficientiam, ex Augustini auctoritate defendunt indeque nullam, nisi efficacem Novî esse Testamenti gratiam sciunt, qua autem propter voluntatis disensionem irrita fit, effectuque suo frustratur, & vulgo dicitur sufficiens, negant Christi medicinalem esse gratiam. Tandem his omnibus adnectit regulam loco non infimo ponendam, Plerisque in locis, quibus abuti scribit Janzenium, ut ex Augustino probet, gratiam Christi nunquam ab usu & effectu separari; de eâ solâ gratia loqui Augustinum, quæ est electorum prædestinationis propria, & quâ ipsi certo provchuntur ad salutem.

§. 14.

§. 18.

Alia prætermitto plura à Pelavio capito sequenti prolixius exposita, cum factis hæc indicente superque, non planè nihil scriptores post Janzenium de rigore scriptorum ante Janzenium remisisse, ac discrimen gratiæ sufficientis & efficaci aliter longè & melius explicasse, quam antehac erat factum, ut adeò responsum ad ea, quæ Bellarminus pro ejusdem defensione adduxit, eò sit facilius, & compendio brevi possit expediti. Et quidem in genere ex dictis constat, quamvis sano sensu discrimen hoc aliquem possit habere locum; prout tamen à Bellarmino ac aliis antehac plerisque Scholasticis Doctoribus fuit explicatum, ita, ut aliquod auxilium gratiæ vel gratia dicatur sufficiens, verum non efficax, admitti posse nullatenus, si absurditatem exinde sequuturam velimus vitare, Deumque à causa peccati & iniustitia damnationis absolvere. Quomodo enim homo infidelis ob id accusabitur, quod non crediderit, si non à DEO gratiam fidei, quam à seinet ipso non potest habere, eamque sufficientem, quæ simul etiam fuerit efficax, accepit; & quomodo damnabitur iuste ob ejus rei defectum, quam

quam efficaciter ei conferre DEUS non voluit, neque contulit re ipsa? Quam impertinenter quoque & absurde diceretur Medius aegroti præbere remedium contra morbum sufficiens, si non etiam posset promittere simul, illud habere sufficientem efficaciam, modò patiens id ritè applicaret, eoque uteretur ad præscriptam à Medico rationem & methodum. Nihil certè hic superest, quidquid etiam fingant subtilia, ut videri volunt, ingenia, quo discrimen hoc ita explicatum possit in salvo constitui & ad liquidum deduci. Neque *Augustini* loca & Bellarmino citata quidquam hic juvant, quin potius contrarium evincunt. Hoc ante omnia certum & optimè notandum est, *Augustinum* hisce terminis gratiæ sufficientis & efficaci non uti, quod ipsiunct Antagonistæ coguntur agnoscere, dum illos ullo in loco expressos ostendere non possunt. An rem per eos expressam habeat, manifestum erit ex dicendis. In primo certè testimonio, in quo de magnâ agitur Cœnâ, illud vix invenietur; nec *Augustinus* scripsit, illos, qui noluerunt venire, habuisse tantum gratiam sufficientem, alios autem, qui venerunt, efficacem. Hoc autem est, quod observat, utrosque vocatos fuisse, nullo plane addito discrimine, ac si venientes præ non venientibus in ipsa ad Cœnam vocatione majorem acceperint & ampliorem gratiam; quod si à vocante Domino fuisset observatum, non potuisset *Augustinus* scribere, eos, qui noluerunt venire, non debere alteri tribuere, sed tantum sibi. Quod ipsemet etiam Bellarminus post *Augustinum* fateri coactus fuit, addens, *justè puniri eos, qui vocati negligunt venire, quia venire poterant, cum hoc esset in eorum liberâ voluntate, ut venirent, aut non venirent, posteaquàm per vocationem divinam veniendi vires acceperant.* Nihil enim aliud hæc verba Bellarmini ab *Augustino* mutuata continent, quam gratiæ sufficientis & simul efficaci descriptionem apertissimam. Exemplum Pharaonis quod atinet, cujus & in antecedentibus, & in sequentibus mentionem facit *Augustinus*, itidem hoc discrimen ita, prout vel Bellarminus, suffulcire non potest, quod expressa sancti Doctoris verba testantur, scribentis, *Pharaonem meruisse pœnam, et induraretur cor illi, & tantam mentis cecitatem pateretur, ut tot & tantis, tamque manifestis DEI signis non crederet.* Et iterum paulo ante, *De Pharaone respondetur facillè, cum prioribus meritis, (Scholastici demerita hodiè vocant) quibus adflixit peregrinos in regno, dignum esse effectum, cui obduraretur cor, ut nec manifestissimis signis DEI jubentis crederet.* Atqui, ut dicatur, quod res est, dum *Augustinus* in descriptione hujus Historiæ, in cujus accuratori scrupuloso multorum adhuc hodie ingenia suis opinionibus præconceptis occupata fatigantur in vanum, manifesta DEI signa, imò etiam manifestissima, Pharaoni per Moysen divinitus excitatum modis non unis exhibita ad demonstrandam DEI gratiam singularem & indubitam ita luculenter commendat, non video, quid deesse possit eidem, quo minus & sufficiens, & simul efficax dicatur, si non actu secundo, saltem primo & virtualiter, quo sensu pharmaca naturalem suam dicuntur efficaciam habere, etsi ob ægrotorum renitentiam in ipso effectu non exferant; neque posset induratio Pharaonica, cujus non semel mentionem facit Moyses, sive tantum permissivè, sive etiam immisivè intelligatur, quod suo tempore & loco ex *Augustino* uberius declarabitur à nimio rigore & aliquâ specie Injustitiæ omninò liberari, nisi gratiam sufficientem, & quæ sub hæc necessarîo intelligitur, efficacem in se accepisset Pharaon, utpotè cujus defectum semper pro causa indurationis potuisset adlegare, culpamque ejus in DEUM neque sufficienter, neque efficaciter sibi subvenientem transferre, quod an dici & publicè scripto, & orenus doceri, imò etiam cogitari tantum debeat & possit ab iis, qui manifestam satis divinæ voluntatis non nisi optimæ & sanctissimæ è sacro Codice habent cognitionem, non immeritò vocatur in dubium.

Nunc ut ad posterius quoque testimonium *Augustini*, quo ad gratiam sufficientem, non verò efficacem, præter alios plures abutitur Bellarminus, desumptum ex opere ad simplicianum progrediamur, non præter rem erit de eo hic notare, quæ *Iansenius* Iprensis contra Bellarminum, *Suarezium* & *Lassium* observavit, videlicet, *Augustinum ante Episcopatum existimasse, fidem seu primam voluntatem bonam, quæ ab initio fidei incipit, sic libero tribuisse arbitrio, ut tamen DEI vocationem fateretur precedere; quæ postea non existimabat, fidem à DEO peculiari benevolentia inspirari, sed eam à voluntate liberâ pendere, ut crederet, quisquis veller. Post conceptam fidem fatebatur, hominem non posse progredi ulterius, quantumcunque veller progredi, sed id, quod veller, hoc est, potestatem bene operandi, seu opera bona, divinitus ei tribuenda esse. Ideoque putabat,*

T. III. l. II.

cap. 31.

n. 60. &
seqq. de
Prædest.
cap. 3.

1. Cor. 4.

putabat, electionem ex fide fieri, ita ut volenti credentique gratiam operandi DEVS insunderet. Tradidit hanc Doctrinam verbis clarissimis in libro expositionis quarundam propositionum ex Epistola ad Romanos, quam arripuerunt libentissimè Massilienses, ut Hilarius in literis ad Augustinum datis, & Augustinus ipse rescribens retractansque testatur. Cum ergo in isto ad simplicianum libro Augustinus primum ex errore illo respiceret, semet ipsam ex professo suscepit refellendum. Id ubi prolixissimè laboravit ex integro operis contextu ostendere Iansenius, quod hic per partes exscribere, instituti ratio non permittit, id inter alia non prætermittendum monuit, Augustinum hac verba, quibus præter alios etiam Bellarminus est usus, ex erroneo sensu scripsisse, idque eum apertissimè fateri in retractationibus. At de eo securissimè potest judicari ex ipsis Retractationum libris, quorum altero statim sub initium scribit, hoc ad Simplicianum, Ambrosii in Episcopatu Mediolanensi Successorem, opus fuisse primum ex eorum numero quæ Episcopus elaboraverit, nullà ne minimà quidem mentione factà erroris alicujus, aut talis necessaria correctionis, per quam fuerit opus, sententiam à se antehac defensam & publicè propositam defendere, contentus brevi recensionem eorum, quæ hoc libro tractaverat ex professo, in specie de quæstione secundâ, undè Bellarminus testimonium excerptit, & quæ potiorum libri prioris partem facit, sequentia lectori studio exhibens: *In quæstione de Esau solutione laboratum est quidem pro libero humane voluntatis arbitrio, sed vicit gratia DEI, nec nisi ad illud pervenire potuit, ut veritate liquidissimè intelligatur Apostolus dixisse, quis te discernerit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Quod volens etiam Martyr Cyprianus ostendere, hoc totum ipso definiuit titulo, dicens, In nullo gloriantur, quando nihil est nostrum.* Nulla hic retractatio, talis nimirum, quæ sententiam mutatit aut correxerit, sed iterata potius explicatio ejus, & ex autoritate Pauli & Cypriani uberius confirmatio. Et si integram quæstionis tractatæ seriem evolvamus diligentissimè, quod Iansenius etiam fecisse videri voluit, non licebit observare, Augustinum circa sententiæ emendationem fuisse occupatum, quam constanter & immotâ mente defendit ibidem. Hinc de alio planè responso, quàm Iansenius hic ad inserviendum hypothesei ex suo finxit cerebro, sollicitos esse nos oportet ut Bellarmino ad Augustini auctoritatem hic provocanti fiat satis, exindè demonstraturo, esse gratiam DEI sufficientem, quæ simul non efficax sit, & illam, non accepisse Esavum à DEO; quod tamen Augustinus hic nullibi, imò contrarium planè dixit & scripsit, verbis ibidem expressissimis: *Cum ergo alius sic, alius autem sic moveatur ad Fidem, eademque res alio sæpè modo dicta moveat, alio autem modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat, quis audeat dicere, de fuisse modum vocandi, quo Esau etiam ad eam fidem applicaret mentem, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob est justificatus?* Indè enim puto sufficienter constare contra Bellarminum, mentem Augustini hic esse, Esavum unius ejusdemque cum fratre Jacobo gratiæ participem factum, quam tamen tantum sufficientem, & non simul efficacem etiam dicere, nescio, an quisquam hyperaspistes Bellarmini dicturus sit, aut, nisi proprias evertere velit hypothesefes, possit, dum verè credentibus non modo sufficientem, sed efficacem quoque gratiam adscribunt, inque hoc ipso à gratia tantum sufficienti, quam infidelibus & non credentibus vel non volentibus credere adscribunt & in oppositione ad gratiam efficacem faciunt propriam, quasi signo quodam & notâ singulari distinguunt, utut contra expressam modò Augustini sententiam, quæ sola, si nulla foret alia, sufficeret ad discrimen hoc, prout explicavit eum alius Bellarminus, penitus tollendum & subruendum. Sed contra illud porro etiam inservit locus ex libro ejusdem de *Correptione & gratia*, undè iterum Bellarminus, impertinenter quamvis, aliquod subsidium mutuo sumere laboravit, contra se hic etiam subministrans arma, quibus discrimen dictum impugnari potest facillimè & felicissimè. Nam si, quod vult, ibi docet Augustinus, *omnes justificatos posse perseverare, si velint*, utut interminis id non habeat; quomodo tamen exculpet indè Bellarminus, justificatos non perseverantes habuisse gratiam tantum sufficientem, non simul etiam efficacem; cum tamen omnes justificati, & perseverantes & non perseverantes, quod ad antecedens quoque testimonium ex Augustini sententia fuit observatum, unius ejusdemque gratiæ facti sunt participes, tantè nimirum & tam efficax, ut non perseverantes æque ac perseverantes potuissent perseverare, si voluissent, vel potius & rectius, si noluisse ultrò DEI gratiæ ex malitia & mentis

mentis obstinatione repudium dare, seque eâ facere omninò indignos, & hinc etiam omni ratione inexcusabiles. Id quod Pater augustissimus in eodem loco notanter observavit, scribens: *Nec se excusabunt dicentes, sicut modo dicunt, quare corripimur, ita tunc, quare damnamur, quandoquidem, ut ex bono reverteremur ad malum, perseverantiam non accepimus, quâ permaneremus in bono? Nullo modo hâc excusatione à justâ damnatione liberabunt se. Si enim, sicut veritas loquitur, nemo liberatur à damnatione, quâ facta est per Adam, nisi per fidem IESU CHRISTI, & tamen ab hâc damnatione non liberabunt se, qui poterunt dicere, non se audivisse Evangelium Christi, cum fides sit ex auditu, quanto minus liberabunt se, qui dicturi sunt, perseverantiam non accepimus. Iustior enim videtur excusatio dicentium, non accepimus audientiam, quàm dicentium, non accepimus perseverantiam; quoniam dici potest homini, in eo, quod audieras & tenueras, perseverares, si velles, nullo autem modo dici potest, id, quod non audieras, crederes, si velles.* Atque huc pertinent tres illæ rationes, quibus discrimen inter utramque gratiam firmare voluit Bellarminus, ubique Augustini autoritate fultus, utpote iisdem semper recurrentibus incommodis & absurditatibus, quibus gratiam, si non sit sufficiens, laborare putat, nisi simul etiam sit efficax, eo tamen sensu, qui indicatus est, & contra Bellarmini sensum capite nunc sequenti uberius indicabitur, ad quod Examen quoque pertinet locorum *Augustini*, quæ ad ejus à sufficienti gratiâ distinctionem protulit in medium Bellarmins.

Laudatis supra Authoribus, quibus nullum, aut non tantum videbatur esse discrimen inter gratiam *DEI* sufficientem & efficacem, quantum vulgò putatur, atque à Bellarmino fuit propositum, potest etiam post Janenium certo respectu adnumerari *Matthias Hauzerius*, ordinis Francisci, qui in altero *Epitomes Augustiniane* Tomo ad librum de *Correptione & Gratia* quædam ex Augustini mente scripsit, quibus hic locus non videtur esse denegandus, ut veritas exindè etiam porro confirmetur. Ponit autem ad verba capitis decimi & sequentium in opere citato hanc difficultatem: *Vtrum* pag. 360. *ex Augustini mente adiutorium illud, seu sufficiens, sine quo aliquid non fit, fuerit tantum ante lapsum, an verò etiam post, hoc autem, seu gratia efficax, sit tantum post lapsum, an verò fuerit etiam saltè, quorundam, ante lapsum?* Et respondet, hinc quidem, id est, ex Augustini verbis, quæ ibidem leguntur, videri, illam sufficientem gratiam fuisse tantum Angelorum & hominum ante lapsum, hanc autem efficacem esse tantum provisam per Christum hominibus, & quidem prædestinatis, post lapsum; sed omnibus inter se collatis, inquit *Epitomator Anatomicus*, videtur potius, nec illam sufficientem gratiam fuisse tantum ante lapsum, neque hanc efficacem esse tantum post lapsum, aut solis propriam prædestinationis, sed hanc & illam fuisse ac esse omnibus omni tempore communem promiscue, exceptâ efficaci gratia perseverantiæ finalis, solis prædestinati propriâ, & quâdam ratione gratiæ minus ante lapsum gratuita, quàm post eum minu autem sufficientis post lapsum, quàm ante eum. Ut hanc sententiam Augustini esse probet *Franciscanus*, duodecim utitur argumentis, Augustini etiam verbis hic & ibi adhibitis, sed non semel iis quoque insertis, quæ parùm inter se videntur convenire, quod iis scriptoribus evenire solet sæpius, qui veritatem laqueis errorum ab autoritate humanâ nexis detinent captivam, huic præsertim non infrequens est, qui Augustinum ad normam Synodi Tridentinæ explicaturum se in operis Præfatione testatus est. Nos exindè hæc tantum notabimus, quæ ad Propositionis de communi universalitate utriusque (& quasi unius gratiæ) confirmationem contra Bellarminum & sequaces videbuntur inservire. *Tertiam* igitur rationem deducit ex *obduratione, excæcatione & damnatione per privationem alicujus gratiæ actualis, communis* (nimirum) *aliis adhuc viatoribus, etiam reprobis.* Si communis est, & per ejus privationem, videlicet justam, ob præcedentem ingratitudinem & neglectum, homines ita obdurantur, ut ipsa sequatur condemnatio, opus est omninò, ut sit non modò sufficiens, quo sensu Bellarminus eam describit, sed simul etiam, quia sufficiens, efficax quoque, cum alias nihili esset æstimanda hæc sufficientia, si careret efficacia, quoad se & internam virtutem. *Sextam* porro proponit rationem ex *Sacramento Baptismi ac verâ regeneratione & conversione etiam reproborum; unde sequitur*, inquit, *cis conferri gratias etiam efficaces, & remitti omnem privationem gratiæ ad salutem necessariam, sicut restitui ad gratias Sacramentales & necessarias, non semper* (tamen) *nec saltè finaliter efficaces, ut patet ex plerisque contrâ Donatistas libris.* Atqui dum ex Augustini sententia reprobi in susceptione Baptismi regenerantur, & verè convertuntur, ac simul

K k k k

eis

eis conferuntur gratiæ ad salutem necessariæ, quis dicat, gratias hæc regenerantes &c. ita esse sufficientes, ut non simul etiam sint efficaces. Hoc qui ita dixerit, omnem vim & efficaciam Baptismo & cæteris ad æternam beatitudinem mediis à DEO constitutis auferet, ac gratias ponet non nisi inanes & mortuas. In cæteris rationibus & argumentis, ut non semel sibi videatur contrarius, quod aliter fieri non potuit, dum oppositas sibi invicem sententias inter se voluit conciliare, non omisit tamen radios veritatis spargere, qui præsertim ad ultimam rationem his expressi sunt verbis: *Si adiutorium necessarium ad non peccandum etiamnum deesset ei, cui per Baptismum aut Pœnitentiam remissa sunt peccata, & restituta est gratia, non posset ei peccatum imputari.* Rectè per omnia, eo nimirum sensu, quo præsupposita Christi mediatione ab æterno ex merâ DEI miserentis gratia nemo hominum ob solam latem originariam & à primis Parentibus hæreditariam, sed ob infidelitatem & neglectam mediorem ad fidem & salutem à DEO gratiosè oblatorum acceptationem & gratiam usurpationem. Atque sic non semel *Franciscanus* hic Evangelicæ veritati ad Augustini mentem præbuit testimonium, quod contra Bellarminum cæteris omninò fuit adjungendum.

CAPUT DUODECIMUM & DECIMUM TERTIUM,

De

Gratia efficaci.

VNdè sit ea, tres diversas proponit opiniones Bellarminus, duas vocat extremas, unam verò mediam. *Primam* dicit eorum, qui eam constituunt in adfensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur efficax, quia videlicet sortitur effectum; & idè sortitur effectum, quia voluntas, humana cooperatur; itaque existimant, in potestate hominis esse, ut gratiam facit esse efficacem, quæ alioquin ex se non esset, nisi sufficiens. Hanc opinionem censent Bellarminus à sententia *Augustini*, Scripturæ S. alienam. Et *Augustinum* quod attinet, dicere eum, *Gratiam, videlicet efficacem, à nullo corde duro respui, quia cor emollit.* Ubi vides, scribit Bellarminus, efficaciam tribui gratiæ, non voluntati humana. Et alibi, ad quæstionem, *cur DEVS uni suadeat ita, ut persuadeat, alteri non ita?* non respondere, quia consentit unus, alter non consentit; *sed exclamare, o altitudo divitiarum!* Itaque refert ex sententia Bellarmini ad arcanum voluntatis divinæ, *cur uni detur efficax gratia, alteri non detur.* Iterum alibi reprehendere Augustinum eos, qui omnes dicunt homines accepturos fuisse gratiam DEI, *si non illi, quibus datur, eam voluntate suâ respuerent;* ubi sine dubio loquitur, uti quidem videtur Bellarmino, *de gratia efficaci.* Non igitur vult, *efficacem gratiam pendere ab humana voluntate, sed à divina.* Denique, addit Bellarminus, tam est hoc in operibus Augustini frequens & obvium, ut supervacaneum sit, pluribus id confirmare. E testimonio Scripturæ primo statim loco provocat ad verba Christi è sexto capite Johannis, ubi dixisse legitur, *omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me, addens, Augustinum hunc tractare locum, nimirum pro gratiæ infallibili efficacia* in citato de *Prædestinatione Sanctorum* opere. Denique, hoc porro subjungit Bellarminus contra opinionem primam, evertit ea omninò fundamentum Prædestinationis divinæ, quam *Augustinus* ex literis divinis solidissimè comprobavit. Inde enim pendet certitudo atque infallibilitas Prædestinationis, quod electis DEUS efficacem præparavit gratiam; *quos enim prædestinavit, hoc vocavit,* vocatione illa, ut Augustinus monet, *secundum propositum,* de quâ dictum est, omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt &c. *Secundam* deinde in alio extremo sententiam vel opinionem dicit Bellarminus eorum, qui gratiam efficacem docent esse actionem DEI Physicam, quæ determinat voluntatem ad volendum & eligendum bonum, quod illi per gratiam excitantem fuerat inspiratum; & quia non potest fieri, ut DEUS physicè determinet voluntatem, quin ipsa voluntas determinetur & id velit, ad quod determinatur, idè fieri non potest, ut ista gratia non habeat effectum infallibilem. *De hac opinione ita Bellarminus;* videtur mihi aut esse omninò eadem cum errore Calvini & Lutheranorum, aut parùm distare ab illo.

Quia